

TM	Г. XXX	Бр. 2	Стр. 213 - 231	Ниш	април - јун	2006.
----	--------	-------	----------------	-----	-------------	-------

UDK 341.382(497.13 Задар)"1358"

Оригинални научни рад
Примљено: 26.01.2006.

Силвана Лазаревић
Филозофски факултет
Ниш

ЗАДАРСКИ МИРОВНИ УГОВОР ИЗ 1358. ГОДИНЕ

Резиме

На основу објављене млетачке и дубровачке грађе и релевантне литературе аутор је приказао сукоб Угарске и Венеције који је резултирао Задарским миром 1358. године. Венеција, поморска сила и најважнији посредник у трговини између Истока и Запада, своје интересе у Јадранском и Средоземном мору морала је да брани од све моћније Угарске. За одбрану својих далматинских градова Венеција је са Јудвигом водила неуспешне ратове 1344-1348. и 1356-1358. године. Миром у Задру из 1358. године Венеција се одрекла Далмације и није смела имати поседе на јадранској обали од Кварнера до Драча.

Кључне речи: Венеција, Угарска, Задар, Далмација, рат, преговори, уговор

Млетачко-угарски сукоби

Географски положај Венеције, као најсеверније луке Медитерана, био је од великог значаја за њену улогу као трговачке силе, али без контроле на Јадрану није имао никаквог смисла.¹ Контролу над Јадраном је вршио *capitaneus culfa*,² који је надзирао далматинске градове које је Венеција освојила или су ти градови признавали млетачку врховну власт. Капетанова дужност је била да непрестано крстари дуж истарске, далматинске и албанске обале.³

s_lazarevic@yahoo.com

¹ Will Durant, *Istorija italijanske civilizacije (1304-1576)*, Beograd 1999, 260.

² Капетан Јадранског мора. *capitaneus*, *capetaneus*, *capitanus*, *chapitaneus*, *m. zapovednik ratnog broda*, *kapetan*; *culphus*, *m.* – *Mare Adriaticum. Jadransko more; Lexicon latinitatis medii aevi Jugoslaviae*, volumen I (letterae A-K), Zagrabiae 1973, 171, 323.

³ Њему је припадала заштита млетачких интереса на читавом подручју Јадранског мора и заштита млетачких функционера у градовима и местима под млетачком влашћу. Нарочито је пазио на ратне бродове страних држава, да без знања Венеције не улазе у Јадран. Grga Novak, *Jadransko more u sukobima i borbama kroz stoljeća*, Beograd 1962, 218.

Почетком XIII века Венеција се учврстила на Јадрану и после IV крсташког рата постала најјача држава на Егејском мору и на Леванту.⁴ Ова ситуација је битно утицала и на млетачку политику према територијама на путу од Венеције до Леванта, тј. у Далмацији и на обалама Црне Горе и Албаније. Значај ових територија је још више порастао развојем новог система млетачке пловидбе, трговачких конвоја тзв. "mudae" који су тада постали најизразитији облик млетачке поморске трговине.⁵ Крајем XIII а нарочито у XIV веку Венеција је називала Јадранско море "mare nostrum"⁶, "culphus noster"⁷ и постепено је тај назив пренела са северног дела на цео Јадран. Али не само да је сама тако наступала него су то прихватили и други, па и њени велики противници на Јадрану, Ђеновљани.⁸ На читавом подручју Истока Венеција је водила оштру конкурентску борбу баш против Ђенове. У исто време у целом том раздобљу настављала је борбу за учвршћивање своје економске и политичке премоћи на подручју Јадранског мора.⁹

Између два велика ривала, Венеције и Ђенове, дошло је до сукоба у другој половини XIV века. У исто време у Угарској и Хрватској, као и у Напуљској краљевини, владао је Лудвиг I Анжујски (1342-1382)¹⁰ који је склопио споразум и савез са Ђеновом, која је на сваки начин покушавала да сломи свог ривала Венецију. Основни разлог Лудвигу I за склапање савеза са Ђеновом против Венеције је била његова жеља да својој круни врати далматинске градове и острва, које је Венеција за време његовог претходника освојила, и да Јадранско море ослободи од туторства Венеције, како би имао лаку и сигурну везу са Напуљским краљевством.¹¹ Далматински градови и

⁴ *Isto*, 179; др Milan Šufflay, *Srbi i Arbanasi* (njihova simbioza u srednjem vijeku), Beograd 1925, 44.; *Historija naroda Jugoslavije I*, Zagreb 1953, 336.

⁵ Бариша Крекић, *Млеци и унутрашњост Балкана у XIV веку*, ЗРВИ XXI, Београд 1982, 143.

⁶ Наше море, mare, is n. – more; noster, tra, trum – naš; Јован д. Чолић, *Речник латинско-српско-хрватски*, Београд 1936, 293, 324.

⁷ Наш залив; culphus, m. – zaliv; *Lexicon latinitatis medii aevi Jugoslaviae I*, 323.; noster, tra, trum – naš; *Речник латинско-српско-хрватски*, 324.

⁸ А. Коларевић, *Односи Венеције према Далмацији од 1358. до 1409.* (необјављени магистарски рад одбрањен 1967. године у Београду), 14.; М.Šufflay, *n.d.*, 42.

⁹ *Historija naroda Jugoslavije I*, 337.

¹⁰ Петар Рокаи и др. *Историја Мађара*, Београд 2002, 108.; Ferdo Šišić, *Pregled povijesti hrvatskog naroda*, Zagreb 1962, 209.; Vjekoslav Klaić, *Povijest Hrvata* (od najstarijih vremena do svršetka XIX stoljeća), knjiga druga (treće doba: vladanje kraljeva iz raznih porodica 1301-1526), Zagreb 1980, 87.

¹¹ Иначе ступањем на престо, требао је, ако је из Хрватске хтео стићи у Напуљску краљевину, тражити прелаз преко млетачких територија на копну и затим преко папиних територија. Исто је такве неприлике имао и на мору, и то из два разлога: први је био то што уопште није имао своје бродове, а други то што је

острва: Задар, Шибеник, Трогир, Сплит, Раб, Осор, Крк, Хвар и Корчула, а чак и град Дубровник били су у години Лудвиговог ступања на угарски престо, 1342., под влашћу Венеције.¹² Осим тога, угарска краљевска власт у Хрватској се није могла добро успоставити све док је феудална властела имала ослонац у Венецији. Све ове наведене чињенице су и те како утицале на став Лудвига да је у Венецији видео главног супарника у извршењу свих његових амбициозних планова.¹³ Оно што је Лудвиг увидео је то да обнављање краљевске власти у Далмацији је могао остварити само енергичним наступањем и против хрватских великаша и против Венеције. И управо је и одабрао тај начин који га је и одвео у читав низ ратова.¹⁴

Лудвигу је сметало и то што је млетачки дужд у својој титулацији наводио да је дужд Далмације и Хрватске,¹⁵ а пошто је сам Лудвиг у својој титулацији био краљ Угарске и Хрватске, и те како му је сметало титулисање млетачког дужда који је у својој титули имао и део земље чијим се краљем сматрао. Све ово је неизбежно довело до сукоба Лудвига и Венеције.

У сукоб Млечана и Лудвига неминовно су биле умешане и балканске државе, преваходно Босна и Србија. У овом периоду Србијом је владао краљ Душан а Босном бан Стјепан II Котроманић. Држање бана Стјепана II у првим данима владавине краља Лудвига је било колебљиво. Босна је била у вазалској зависности према Угарској, али по укоренењу мишљењу није имала много поверења у свог сувише младог врховног господара, и желела је да се приближи Венецији.¹⁶ А што се тиче Србије и њеног односа са Венецијом

Венеција сматрала Јарданско море својом територијом и себи је присвојила право да само она превози Лудвига или неку другу војску. G.Novak, *n.d.*, 184.; M. Šufflay, *n.d.*, 40.; в. Marko Šunjić, *Dalmacija u XV stoljeću*, Sarajevo 1967.

¹² Сплит, Шибеник и Трогир су 1327. године признали млетачку власт да би добили њену заштиту од околних феудалаца и омишких гусара, а Задар је, после многобројних устанак против Венеције, од 1313. године био под млетачком влашћу. G.Novak, *n.d.*, 185.

¹³ *Historija naroda Jugoslavije I*, 716.; Bogumil Hrabak, *Venecija i bosanska država*, Istraživanja 12, Novi Sad 1989, 414.; Сима Ћирковић, *Историја средњовековне босанске државе*, Београд 1964, 113.

¹⁴ С. Ћирковић, *n.d.*, 114.

¹⁵ Dei gratia, Venetiarum, Dalmatiae atque Croatiae dux, dominus quartae partis et dimidia totius imperii Romaniae. Tadija Smičiklas, *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, volumen XI, Zagreb 1913, 202-203, nr.155 (18. jun 1345.); Josephi Valentini, *Acta Albaniae Veneta saeculorum XIV et XV*, I/1, Palermo 1967, 121, nr.134 (2 IV 1343); Од 1000. године млетачки дужд је имао титулу dux Croatiae, од 1125. је био totius Istriae dominator а од 1141. dominator in Marchia и после 1204. је постао и Dominator quartae et dimidia partis imperii Romaniae. Christian Bek, *Историја Венеције*, Београд 1998, 18, 21, 31.

¹⁶ С. Ћирковић, *n.d.*, 114.

много је јасније Душаново приближавање Венецији јер су тих година Србија и Венеција имале истог непријатеља, угарског краља Лудвига, и самим тим су постали природни савезници у борби против њега. Угарска је током читаве владавине краља Душана угрожавала северне границе српске државе.¹⁷ Све је ово утицало на заинтересованост и Босне и Србије за дешавања између Угарске и Венеције.

За одбрану својих далматинских градова Млечани су водили против Лудвига неколико ратова. У периоду од 1344-1348. су трајали сукоби у Далмацији са промењивим резултатима.¹⁸ Све до 1348. године трајало је стање "ни мира ни рата".¹⁹ После повратка из напуљског похода у Угарску, Лудвиг је увидео да ако се са Млечанима не нагоди неће моћи задржати Напуљско краљевство. Због тога је после повратка, 5. августа и 8. септембра 1348. године договорено примирје између Лудвига и Венеције на осам година. На основу овог примирја све је остало онако како је било у тренутку склапања примирја и успостављен је нормалан живот између двеју страна.²⁰

¹⁷ Душан је радио на ширењу свог краљевства а на рачун Византијског царства, тада ослабљеног, па се под његовом влашћу нашла читава југоисточна Македонија све до кланца источно од града Христопоља, као и Халкидичко полуострво са Светом Гором. Све је то водило његовом освајању читавог Византијског царства, али да би могао да предузме такву акцију била му је потребна флота, без које се Цариград није могао освојити, па је све наде полагао у помоћ Венеције. Ружа Ћук, *Србија и Венеција у XIII и XIV веку*, Београд 1986, 58.; *Историја српског народа*, прва књига (од најстаријих времена до Маричке битке 1371.), Београд 1994, 542-544.

¹⁸ в. Dane Gruber, *Vojevanje Ljudevita I u Dalmaciji sa hrvatskimi velmožami i sa Mletčani od početka njegova vladanja pa do osmogodišnjega primirja sa Mletčani (1342-1348)*, Požega 1888.

¹⁹ Лудвиг се поразом код Задра уверио да неће моћи успешно ратовати с Млечанима све док не потчини Брибирске кнезове Павла II и Младена III, који су помагали млетачку опсаду Задра а и у њиховим рукама су били Островица, Скрадин и Клис без којих се није могло приступити приморју. Године 1347. Лудвиг је освојио Островицу измирио се са Брибирцима и заузврат им је дао град Зрин у Славонији. Млечани су тада уложили све напоре да се са краљем Лудвигом помире. А и краљу Лудвигу је требао мир са Млечанима, јер се спремао на поход у јужну Италију да освети свога убијеног брата Андрију. Али уговарање о миру се ипак отегло, јер и једна и друга страна је желела да постигне што повољније услове. Вероватно у пролеће 1348. године цар Душан је поново послао Млечанима предлоге за посредовање, које су Млечани почетком априла 1348. године и прихватили. За посредовање су се заузимали и босански бан Стјепан Котроманић, Немачки цар Карло IV Луксембуршки, оглајски патријарх Бертранд и саски војвода. *Codex diplomaticus XI*, 380-383, nr. 288 (31. jul 1347), nr. 289 (31. jul 1347); V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 115-122; Р. Ћук, *н.д.*, 61; D. Gruber, *Vojevanje Ljudevita I (1342-1348)*, 83-97; F. Šišić, *н.д.*, 209-210; П. Рокаи, *н.д.*, 111.

²⁰ Овом примирју су биле задовољне обе стране. Лудвиг је могао посветити сву пажњу напуљским пословима, док су се Млечани надали да ће им за осам година примирја поћи за руком приморати угарског краља на коначни мир по њих

Рат Угарске и Венеције за Далмацију (1356-1358)

Осмогодишње примирје између Угарске и Венеције је истекло 1356. године, а сама Венеција није била спремна за нове сукобе, јер управо је била завршила дуготрајне и исцрпљујуће сукобе са Ђеновом. Поред тога, на истоку Венецији су се створили нови проблеми, постојањем могућности да Цариград освоје Турци, а ни у Далмацији није имала много успеха. Венеција и Угарска су од раније биле заинтересоване за градове Омиш, Клис и Скрадин, али их је уговор о примирју из 1348. године обавезивао да се уздрже од било каквих акција. Овим градовима је господарила Јелена Шубић, удовица Младена III, а сестра цара Душана.²¹ Још у пролеће 1355. године Лудвиг је покушао да дође до ових градова и то посредовањем босанског бана Твртка.²² Тим посредовањем се није ништа постигло. Ипак, на крају, вероватно почетком септембра 1355. године, је уз помоћ хрватског бана Николе Банића успео да заузме Омиш.²³

Млечани су схватили сву опасност овог чина и после тога су улагали све напоре да преузму Клис и Скрадин.²⁴ Али покушаји Млечана нису успели. Јелена се обратила за помоћ брату Душану и негде новембра 1355. године у Клис и Скрадин су дошли Душанови људи.²⁵ Доласком српске војске и њиховим преузимањем градова још

повољан. Текст овог уговора погледати у V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 122; G. Novak, *n.d.*, 187; D. Gruber, *Vojevanje Ljudevita I (1342-1348)*, 100-101.

²¹ Јелена се 1347. године удала за Младена III Брибирског, који је умро за време куге 1348. године, па је морала да се бори за наслеђе свога сина Младена IV. Младен III је био велики противник Лудвига I и настојао је да се женидбеним везама повеже са Лудвиговим непријатељима или супарницима. Његова сестра Јелена била је удата за кнеза Владислава Котроманића, брата босанског бана Стјепана Котроманића, а брат Павле III је био ожењен Катарином Дандоло. D. Gruber, *Vojevanje Ljudevita I u Dalmaciji sa hrvatskimi velmožama i sa Mletčani od početka njegova vladanja pa do osmogodišnjega primirja sa Mletčani (1342-1348)*, Рожега 1888, 82; Р. Ћук, *н.д.*, 65; G. Novak, *n.d.*, 189; V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 139.

²² А нарочито посредовањем Тврткове мајке Јелене из породице Шубић, која је тиме вероватно полагала нека права на ове градове. V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 139; С. Ћирковић, *н.д.*, 122-123; Р. Ћук, *н.д.*, 65.

²³ Дане Грубер сматра да је Омиш доспео под угарску власт посредовањем Јелене, мајке босанског бана Твртка. D. Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 67.

²⁴ Слани су посланике да преговарају са Јеленом о куповини ових градова. Успели су да склопе уговор са њом о уступању Скрадина на десет година и о добијању одбране Клиса. Али овај уговор није постао пуноважан јер се Јелена промишљала јер је добијала понуде и од Лудвига и од свог брата српског цара Душана. D. Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 67-70.

²⁵ Витез Палман је ушао у Клис а Ђурађ Илијић у Скрадин. V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 140; *Историја српског народа I*, 556; Константин Јиречек, *Историја Срба I*, Београд 1952, 235; Р. Ћук, *н.д.*, 65-66; D. Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 70-71.

више су се распламсале борбе. Никола Банић, хрватски бан, је у име угарског краља започео опсаду ових градова. Али Млечани нису мировали већ су настојали да од Душана купе ове градове: успели су да то учине са Скрадином али Клис нису купили.²⁶

У исто време, док су трајали ови преговори, настављала се и опсада градова. Почетком 1356. године, 10. јануара, Млечани су и без куповине заузели Скадрин.²⁷ Клис, други град око кога су се водиле борбе, заузео је почетком 1356. године хрватски бан Никола Банић.²⁸ Увидевши слабост Венеције, с једне стране, и њено настојање да се прошири у Хрватској, с друге стране, подстакло је краља Лудвига да поново започен рат против Венеције.

У тренутку када је решио да започне рат, Лудвиг је варао Венецију причама да хоће да склопи трајни мир с њом.²⁹ А у међувремену је око себе скупљао војску³⁰ а ширећи вест да се спрема да иде у рат против Срба.³¹ Али уместо да иде на југоисток, са војском је кренуо на запад и преко Крањске и Фурландије је кренуо у Италију с намером да нападне Венецију с копна. Крајем јуна 1356. године доспео је до млетачког града Тревиза и почео је да осваја млетачка околна места.³² Преговори које је желео папа, а и Венеција, нису ус-

²⁶ Главни посланик и преговарач код српског цара био је Јакопо Делфино. Он је у почетку имао задатак да понуди српском цару 60.000 либара парвула за Клис а за Скрадин 40.000 уз услов да се сума исплати по примопредаји градова. Међутим, касније је више новца понудио за Клис него за Скадрин, што указује да су Млечани више давали значаја Клису. D. Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 73-75.

²⁷ Заповедник града Ђураш Илијаш је предао град Млечанима по ранијој царској наредби по којој је требао, у случају да не може да држи град, управља њиме и да га брани, да га преда Млечанима у руке. А још један од разлога предаје града, како наводи Р. Ћук, *н.д.*, 67, је да се можда у граду већ чуло о смрти цара Душана. V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 140-141; *Историја српског народа I*, 556.

²⁸ Р. Ћук, *н.д.*, 67; D. Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 79; G. Novak, *н.д.*, 190.

²⁹ Млечани су се 25. марта надали да ће им краљ за 100.000 дуката уступити Далмацију, а можда и градове Клис и Омиш. G. Novak, *н.д.*, 190; V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 142-143.

³⁰ Лудвиг је брижљиво припремао своју акцију. Придобио је, као трајног савезника, господара Падове Франческа Карару а цар Карло IV га је поставио за свог намесника у Фурландији. П. Рокаи, *н.д.*, 111-112.

³¹ Лудвиг је послао писмо папи Иноћентију VI у коме га обавестио да ће предузети војни поход на краља српског а уједно је јавио папи да Млечани сарађују са Србима шизматичима. Tadija Smičiklas, *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae, vol. XII*, Zagreb 1914, 356-358, nr. 268 (4. jun 1356); V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 143; F. Šišić, *н.д.*, 210; D. Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 84-85.

³² Сви млетачки противници у Италији су му пришли. Франческо Карера га је примио у Падови а и дела Скале и Висконтији су му били наклоњени. V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 143; G. Novak, *н.д.*, 190; D. Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 88-96.

пели, јер је угарски краљ тражио да му Венеција преда све што је држала у Далмацији, на копну и острвима, на шта Венеција није хтела пристати.³³ Крајем августа 1356. године Лудвиг је оставио војску у Италију и отишао у Угарску. Тамо је, на наговор папиног легата, пристао на примирје од пет месеци.³⁴ Млечани су, међутим, оклевали да престану на ово примирје па је Лудвиг прекинуо преговарање и спремио се за одлучан наставак рата.

Пошто је уредио своје односе с босанским баном Твртком,³⁵ и придобио за себе неке хрватске великаше, Лудвиг је могао без опасности да крене на млетачке поседе у Далмацији и да настави операције око Тревиза. Млетачку Далмацију је нападао хрватски бан Иван Туз. Када се у Далмацији од млетачке власти отргао јула 1357. године Сплит, а затим и Трогир³⁶, а 15. јануара 1358. Лудвиг потукао код Нервесе на Пијави млетачку војску, Венеција се налазила у великој опасности. Како је раније, 17. децембра 1357. године, Задар збацио млетачку власт, Венецији је једино преостало да пристане на Лудвигове захтеве, јер је била поражена као никада до тада.³⁷

Задарски мировни уговор 1358. године

Ток преговора

Већ од прве половине 1357. године Лудвиг је добијао повољне вести о ратовању с Млечанима. У Италији Млечани су изгубили највећи део својих поседа на копну, а и самом Трвизу је претила опас-

³³ Папа је желео да се склопи мир међу зараћеним станама из два разлога. Први је био да се сви уједине како би се борили против Турака који су представљали све већу опасност за Европу а други да Лудвиг изврши своју намеру и обећање да крене на Србе. D. Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 97; G. Novak, *n.d.*, 190; V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 144.

³⁴ Папски легат Петар Тома је успео да извуче договор по коме је угарски краљ допустио Млечима примирје од 11. новембра 1356. до 9. априла 1357. године. Лудвиг је смањио своје захтеве и тражио је само градове Сплит, Шибеник, Скрадин и Трогир, одштету за остале далматинске градове и острва, две галије на годину дана о млетачком трошку за рат против српског цара, десет галија на годину дана исто о млетачком трошку ако би пошао у крсташки рат, ратну одштету од 100.000 златних форинти и гаранцију да ће Задрани добити привилегије које су имали у доба бана Младена. D. Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 103-117; G. Novak, *n.d.*, 190; V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 144.

³⁵ Детаље уговора видети код V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 145.

³⁶ Млечани су 15. јула послали опомену Сплиту и Трогиру да устрају у верности према њој. Али све је било узалуд. *Codex diplomaticus XII*, 424-425, nr. 322 (15. јул 1357).

³⁷ D. Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 126-142; G. Novak, *n.d.*, 191; V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 148-149.

ност од освајања. У Далмацији из дана у дан Млечани су губили своје територије. Све је то нагнало Лудвига да сам крене у Далмацију да присуствује победи.³⁸ У то доба, Лудвиг је послао свога гласника Петра de Modio Млечанима да их позове да пошаљу своје изасланике да се са њим договоре о условима мира.³⁹

Венеција је са радошћу дочекала ову вест, јер је држава дуго-трајним ратом била већ готово исцрпљена и изнемогла. Трговина с копној је била уништена, а рат је изискивао доста новца и настала је велика несташица новца.⁴⁰ Да би набавили новац морали су стално да узимају зајмове. Због свега тога, 22. новембра 1357. године Веће је одлучило да пошаље посланике да преговарају о миру. За посланике су били изабрани Petro Trevisan, Ioanni Gradenigo и канцелар Beneintendi, чији је мандат одобрен 28. новембра. Добили су и упутства за деловање по којима су требали да све поступају као и раније а ако којим случајем Угарски краљ захтева више него у предходним преговорима онда су у обавези да пишу Већу и да тек по добијању новог упутства да наставе преговоре. Само у случају да угарски краљ има претеране захтеве могли су се вратити натраг необављена посла.⁴¹ О овоме посланству Млечани су обавестили папу, Франческа Карару и аустријског војводу Алберта, молећи их да се заложу код угарског краља за постизање мира јер је Лудвиг, иако се радило о озбиљном предлогу за мир, жешће настављао рат само да би Млечане присилио на закључење што повољнијег мира за њега.⁴²

По освојењу Задра, млетачки посланици су стигли код угарског краља који се у том тренутку налазио у Задру. После свих угарских освајања у Далмацији положај млетачких преговарача се погоршао. Наиме, краљ се више није задовољавао само добијањем неких далматинских градова⁴³, као у ранијим преговорима, него је захтевао читаву Далмацију са свим градовима и острвима. Ова вест је прене-разила млетачко Веће. О овом предмету се водила врло бурна рас-

³⁸ 28. новембра 1357. био је у Загребу а у децембру се већ налазио у Далмацији где је 17. децембра присуствовао освајању Задра. V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 149.

³⁹ То је вероватно урадио на наговор папин јер су раније Млечани по свом нотару Дезидерату замолили папу да интервенише код угарског краља да склопи мир с њима. D. Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 143.

⁴⁰ Једном приликом услед недостатка новца су морали да узму црквену закладу св. Марка и то 2000 дуката како би платили камате државних дугова. *Исто*.

⁴¹ *Acta Albaniae I/1*, 153, nr.170 (28 XI 1357), D. Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 143-144.

⁴² V. Klaić, *Povijest Hrvata II* 149; D. Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 144-150.

⁴³ Задар, Нин, Скрадин, Шибеник, Трогир и Сплит. V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 150; D. Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 151.

права.⁴⁴ На том Већу су сачинили понуду за давање Лудвигу дела Далмације.⁴⁵ Али угарски краљ, због добре ситуације на бојиштини, није прихватио овај њихов предлог. Бојећи се да и преостали градови Далмације признају власт Угарске, Млечани су послали своје изасланике да иду по Далмацији и да виде стање ствари да би одлучили шта је било најбоље у том тренутку учинити за спас земље. Чак су и у Дубровник послали два изасланика.⁴⁶ Док су текли ови напори за преговоре, да се спаси што се спасти може, на ратишту су догађаји били за Млечане све неповољнији.⁴⁷ Због свега овога Млечани су схватили да не могу да захтевају од угарског краља да добије само део Далмације него да ће морати да поднесу веће жртве да би се спасили од пропасти која им је претила. Обратили су се намеснику немачког цара у Падови Франчески Карери, да он, као пријатељ и савезник угарског краља, издејствује мир који би за њих имао најмање жртве.⁴⁸ Карера је послао своје изасланике Лудвигу а и Млечани су своје посланике послали у Задар краљу да изјаве да су вољни да предају Далмацију само да дође до мира. Али тиме није завршена препирка јер се тада поставило питање шта све припада Далмацији. Млечани су тврдили да Дубровник и острва Корчула и Мљет, којима је управљала породица Зорзи, као и то да никада нису признавали власт угарско-хрватских краљева. Али Лудвиг није био спреман да води расправе о том питању јер је сматрао Далмацију све оно земљиште, које су Млечани поседовали и на копну и на мору од Истре до Драча, као што се сматрало у римско доба.⁴⁹ Млетачки посланици су

⁴⁴ Веће се поделило на две стране. Једна која је заступала став да се одбије угарски захтев и да се преговори прекину а други су имали став да се ипак треба преговарати и да се препусти папи одлука кеме треба припасти Далмација. Али већина није прихватила ни један ни други план него је заузела став да се сачува део Далмације. D. Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 152.

⁴⁵ Угарском краљу су понудили, осим оних градова које је већ освојио у Далмацији, Задар с Пагом и осталим острвима, Нин и Скрадин. *Исто*.

⁴⁶ Lorendan и Contarini су отишли у Дубровник. Пре њиховог одласка, 2. јануара 1358. године Млечани су обећали Дубровчанима да ће свима доделити млетачко грађанство да би остали верни млетачкој власти, а 9. јануара су добили и право слободне трговине. *Исто*, 153.

⁴⁷ Угарском краљу су се предали: Брач, Хвар, Нин, а стизале су и лоше вести са тревизијанског ратишта о победи угарске војске код Нервесе. *Исто*, 153-154.

⁴⁸ Карера је саветовао Млечанима да се одрекну целе Далмације ако желе склопити мир с угарским краљем. *Исто*, 155.

⁴⁹ Некадашња римска Далмација ишла је од Раше у Истри све до Драча, а простирала се и у унутрашњост Балканског полуострва. Византијска Далмација је обухватала свега неколико градова и острва. За Венецију тих година постојала су три подручја: једно до Дубровника, друго Дубровник и треће зетско приморје. А. Коларевић, *н.д.*, 7 напомена 9; D. Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 156;

известили Веће о овом Лудвиговом захтеву, које је 5. фебруара донело одлуку и поручило изасланицима да поруче краљу да су они вољни да краљу дозволе да ову препирку реши по својој вољи и да су они, Млечани, спремни да све одобре што он пресуди. Нормално, Лудвиг је одлучио да њему има припасти сва Далмација, од Кварнера до Драча, а млетачки посланици су морали то прихватити. На основу свега овога је био сачињен уговор о миру 18. фебруара 1358. године.⁵⁰

Задарски уговор

Миром у Задру 1358. године⁵¹, потписаним у цркви св. Фрање, Венеција је морала да повуче из Далмације све своје људе који су тамо у њено име вршили неку власт. Обавезала се, такође, да сва места која је још држала у својој власти предати краљу Лудвигу најкасније за 22 дана после потписивања мира тј. после 18. фебруара, али и Лудвиг у истом року њој да врати све што је заузео у Тревижанској марки и Истри.⁵²

Задарским уговором Венеција се одрекла свих права која је до тада полагала на Далмацију. Из дуждеве титуле се морала изоставити Далмација и Хрватска.⁵³ Одрекла се у краљеву корист свих градова, острва, лука, наводећи их поименично у тексту уговора: Нин, Задар, Скрадин, Шибеник, Трогир, Сплит и Дубровник, на копну, а исто тако и градове и земаље Осор и Црес, Крк, Раб, Паг, Брач, Хвар и Корчула с острвима.⁵⁴ Места су појединачно набројана због тога што је Лудвиг захтевао целу Далмацију, док су Млечани за време преговора оспоравали право на Дубровник, Корчулу и околна острва.⁵⁵ Лудвиг је сматрао да му они ипак припадају и то као саставни делови Далмације, а и на основу извојеване победе над Млечанима.⁵⁶ Поименично набрајање свих места значило је прихватање Лудвиговог

Vinko Foretić, *Povijest Dubrovnika do 1808.*, први dio (od osnutka do 1526.). Zagreb 1980, 131.

⁵⁰ V. Foretić, *Povijest Dubrovnika I*, 131; D.Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 156-157.

⁵¹ Текст уговора у вези склапања мира између Угарске и Венеције објављен је у *Acta Albaniae I/1*, 153-157, nr.171 (18 II 1358), видети прилог 1 овог рада.

⁵² *Acta Albaniae I/1*, 154-155, nr.171 (18 II 1358)

⁵³ од тада дужд се титулисао само као *dux Venetiarum*. *Acta Albaniae I/1*, 155, 157, nr. 171 (18 II 1358); nr. 172 (25 II 1358)

⁵⁴ *Acta Albaniae I/1*, 154-155, nr.171 (18 II 1358)

⁵⁵ D.Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 156; Vinko Foretić, V.Foretić, *Povijest Dubrovnika I*, 131; A.Коларевић, *н.д.*, 7.

⁵⁶ Винко Форетић је исцрпно проанализирао читаво ово питање као и дубровачко подвргавање угарској власти. Vinko Foretić, *Godina 1358. u povijesti Dubrovnika*, *Starine JAZU* 50, Zagreb 1960, 251-278.

захтева. У уговору је специјално наглашено да се Венеција одриче "целе Далмације од Кварнера до Драча", иако се територија од Дубровника тада није налазила под млетачком врховном влашћу већ под влашћу српског цара Уроша.⁵⁷ Све је то показивало Лудвигову одлучност да одстрани млетачко мешање у његове планове које је имао на југу Јадранског мора.

Задарски уговор је обухватао и савезнике, како млетачке тако и угарске.⁵⁸ Свима њима, као и њиховим поданицима, опроштене су све увреде и неправде, које су можда починили једној или другој зарађеној страни, с изузетком приватних дугова појединачних особа, о којима би судови требали да одлуче, и њима су се требали вратити поседе у стању у каквом су били пре рата. Сваком млетачком поданику допуштено је да има поседе у краљевим земљама и обрнуто, а из овога су били изузети само градови Задар и Нин, у којима млетачки поданици нису смели имати куће или поседе. Они млетачки грађани који су у та два града нешто имали, морали су све продати.⁵⁹

Уговорене стране су се, такође, споразумеле и о неким питањима која је изазвао ратни сукоб: пуштању ратних заробљеника на слободу, праштању почињених штета и увреда, не подржавању гусара у својим лукама, слободи кретања поданика једне стране у земљи друге стране и обрнуто, уз јемчење сигурности особе и њеног иметка.⁶⁰ Утврдили су и начин како ће решавати евентуалне несугласице и сукобе у будућности. Ако би нека страна прекршила ове услове мира и заузела територије које се овим уговором одрекла, онда се оштећен стран требала пожалити папи који би тада, најкасније месец дана од примања жалбе, на кривца бацио интердикт све док не надокнади штету.⁶¹

На све ове услове заклео се истога дана краљ Лудвиг заједно са својих петнаест достојанственика⁶² уз присуство млетачких посланика, а млетачки посланици су се онда заклели у име млетачке држа-

⁵⁷ *Acta Albaniae I/1*, 154, nr.171 (18 II 1358); *Историја српског народа I*, 578.

⁵⁸ Ови савезници су набројени по именима: Угарски: Никола, аквилејски патријарх; Франческо Карара, господар Падове; Алберт и Маинард, горички кнежеви; Гасперт, ценедски бискуп; *Viachino de Porzia* и *Frančesko de Parte*, племићи *Onighi*; *Guezzelone*, господар Канима; кнежеви од *Collata*; царски градови *Feltre* и *Belluno*, којима је у цареву име управљао аквилејски патријарх. А од млетачких савезника спмињали су се Улрих од *Reifenberga* и *Colentio*. D.Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 159.

⁵⁹ D.Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 159; А.Коларевих, *н.д.*, 8.

⁶⁰ *Acta Albaniae I/1*, 156-157, nr.171 (18 II 1358)

⁶¹ D.Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 158.

⁶² Међу њима су били хрватски бан Иван Ћуз, загребачки бискуп Стјепан, босански бискуп Петар, приор врански *Vaudonus Cornuto*, појешки и заладски жупан Стјепан и други. *Исто*.

ве. О овом чину састављена су два списка, у којима се потврђивало да су Лудвиг са великашима и млетачки посланици заклетвом потврдили овај мир. Уједно се и договорили да се и дужд и његови саветници морају заклети на овај мир уз присуство краљевих посланика.⁶³ Два дана касније, 20. фебруара, Лудвиг је поверио загребачком бискупу Стјепану и дворском судији Николи Сечију да с млетачким посланицима оду у Венецију, и да уз њихово присуство се млетачки дужд закуне на мир.⁶⁴ То је и урађено 25. фебруара 1358. године, и млетачки дужд се, заједно са двадесет и четири члана Већа, племића и других достојанствених грађана, заклео да ће мир свето вршити и држати.⁶⁵

Задарски уговор је требао да донесе потпуно измирење међу дотадашњим противницима, да уклони све њихове неспоразуме и да будуће односе постави на равноправну основу. Та се очекивања нису испунила.

Односи Венеције и Угарске после задарског мира

Венеција је предала Далмацију угарском краљу, како је то задарским миром било одређено, и уједно је примила сва изгубљена места у Истри и у области Тревиза. Изабрали су нови сенатски одбор за послове Истре, Тревиза и Склавоније.⁶⁶ Овај одбор је имао дужност да преиспита ситуацију која је у тим крајевима настала после склапања мира и да предлаже Сенату све што буде сматрао за потребним за решавање проблема. Млечани су покушали већ првих дана да бар на неки начин остану у Далмацију. Заузели су се да њихов корчулански кнез Ђовани Зорзи задржи за себе Корчулу на било који начин.⁶⁷ Ово је било у супротности са мировним уговором, а осим

⁶³ Један од списка написао је краљев нотар, загребачки каноник Иван Радославов у име краљево и био је предан млетачким посланицима, док је други написао млетачки нотар Павао де Бернардо у име млетачке државе и предао га је краљу. V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 151; D. Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 158-159.

⁶⁴ Мада се у том тренутку у Венецији уздигла јака странка против мира јер су сматрале да је губитак Далмације пропаст за Венецију. Упркос овој странци победила је странка која се залагала за мир. V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 151.

⁶⁵ *Acta Albaniae I/1*, 157-160, nr. 172 (25 II 1358); V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 151; D. Gruber, *Borba Ludovika I 1348-1358*, 160.

⁶⁶ Од тројице изабраних чланова тога одбора двојица су била добро упућена у далматинске послове. Петар Зане обављао је до 1358. године разне функције везане за Далмацију, а једном приликом је био и капетан задарски. Други члан, Петар Тревисано био је више пута млетачки посланик на угарском двору, а предводио је и млетачко посланство на преговорима у Задру. А. Коларевећ, *н.д.*, 8.

⁶⁷ Док су другим далматинским градовима и острвима управљали млетачки кнежеви по две године, Корчулом су управљали већ више од сто година кнежеви бирани увек из породице Зорзи. V. Klaić, *Povijest Hrvata II*, 151.

тога краљ је већ био одредио и градовима и острвима, па и Корчули, своје кнежеве. Због тога је ово млетачко заузимање остало без икаквог успеха.⁶⁸

Иако су се Млечани измирили са својим најближим суседима, аквилејским патријархом, господаром Падове Франческом Караром, горичким кнежевима Албертом и Мајнардом и другим господарима суседних градова, који су сви били угарски савезници у рату, ипак су осећали извесну несигурност. Венеција је хтела да угарског краља и његов двор некако приклони на своју страну, па је одлучила да извесно време држи на угарском двору сталног посланика.⁶⁹

Убрзо по склапању Задарског уговора дошло је до првих несугласица међу уговореним странама. Према споразуму, требало је да заједнички ршавају нека имовинска питања. Млечани, чији су се поседи налазили унутар зидина Нина и Задра, морали су их продати. У року од шест месеци, комисија састављена од четири члана, два с угарске а два с млетачке стране, требало је да процени вредност њихових посела а да их затим угарска исплати. Договорено је и да се двојици Задрана, који су били настањени у Венецији, врате сва њихова имања која има је задарска општина одузела. Случај је предочен угарском краљу али је он само обаћао да ће све средити и на томе је остало. Због каснијих важнијих питања ово је потиснуто, мада је ово био пример непоштовања уговора од стране Угарске. Да не би изгледало да се Млечани држе уговора а да га краљеви људи крше, краљ је Млечанима пребацио да они насупрот задарском уговору лоше поступају са неким присталицама Угарске. А Млечани су и додали да ако би се истраживало ко је коме дужан, утврдило би се да много више становници Далмације дугују него што потражују надокнаду штете од Млечана, без обзира што је уговором утврђено да се сва штета опрашта.⁷⁰

После Задарског уговора, Венеција је и даље била утицајна држава и јака поморска сила, али ипак је њено државно подручје захватало само острвца по лагунама и на копну Тревизо са околином. Њена снага и моћ почивала је на Леванту и на Јадранском мору. Левант јој је био главни извор богатства и моћи и њен је интерес после 1358. године био усмерен преваходно према њему, али ни Далмација није била безначајна већ врло важна област у њеној привреди и полити-

⁶⁸ Dane Gruber, *Dalmacija za Ludovika I (1358-1382)*, Rad JAZU 166, Zagreb 1906, 164-165.

⁶⁹ Његов основни задатак је био да угарски двор, бароне и друго племство придобије за пријатељски став према Венецији. D. Gruber, *Dalmacija za Ludovika I*, 166; А. Коларевић, *н.д.*, 9.

⁷⁰ Детаљније о овом међусобном оптуживању видети Dane Gruber, *Dalmacija za Ludovika I (1358-1382)*, Rad JAZU 168 Zagreb 1907, 165-178.

ци. Била је њена веза с Левантом. Ту је имала своје луке за снабдевање бродовима храном и водом. Посебно су били значајни Дубровник и Задар, ретко која галија није сварћала у ове луке.⁷¹ Ланац који је Венецију повезивао с њеним најудаљенијим колонијама био је 1358. године прекинут. Далмација није била важна само за млетачку транзитну трговину. Млечани су у њој, нарочито преко Дубровника, одржавали трговачке везе и са залеђем, Србијом и Босном. Доласком Далмације под Лудвигову врховну власт био је за њега корак ка стварању велике европске државе.⁷²

Задарски уговор је потиснуо Венецију с источне стране јадранске обале али није одузео Венецији контролу над Јадранским морем нити је на њему угрозио. Један посебан одред њене морнарице имао је дужност да осигура слободан пролаз њених бродова по Јадрану и да пази да не уђе било која непријатељска флота. Лудвиг је знао да Млечанима на мору не може ништа. Неколико пута је покушао да ојача своју државу и на мору. Желећи да осигура слободу пловидбе и трговања својим поданицима, у мировни уговор је унео гаранцију да ће се са његовим поданицима поступати од стране Млечана онако како се са Млечанима поступа у краљевим земљама. Али су Млечани тај текст тумачили на свој начин и сматрали су да имају сва права а Лудвигови поданици готово никаква. А чињеница да је Лудвиг 1364. године морао од Венеције да тражи галије, је била поразна за целу његову поморску политику коју је желео да оствари, а мислио је да хоће, наком задарског уговора и истискивања Венеције из Далмације.⁷³

Последице Задарског уговора на балканске земље

Задарским миром 1358. године, Угарска је потиснула Млечане са источне јадранске обале. То је довело до знатних промена. Дубровник је уместо дугогодишње млетачке власти, признао врховну угарску власт. Упркос томе Дубровник је задржао широка овлашћења у погледу уређења, а имао је и велике слободе у спољној политици, превасходно могао је слободно трговати са Србијом без обзира да ли се са њом Угарска налазила у рату или миру.⁷⁴

⁷¹ Јорјо Тадић, *Промет путника у старом Дубровнику*, Дубровник 1939, 7-9.

⁷² Лудвиг се о својим успесима похвалио Фиренци и истакао је три ствари које је добио: млетачко одрицање целе Далмације са свим градовима и острвима, затим титуле и сваког права које су рачунали да имају Млечани над Далмацијом. *Codex diplomaticus XII*, 455, nr. 349 (20. februar 1358)

⁷³ G. Novak, n.d, 192-198.

⁷⁴ Уговором у Вишеграду Лудвиг је примио Дубровчане под своју власт и обећао им је да ће чувати њихова права и слободе. *Codex diplomaticus XII*, 480-484

Прелазак Дубровника под угарску власт представљало је за Венецију велики губитак, јер пословање млетачких трговаца са земљама у унутрашњости Балканског полуострва одвијало се, углавном, преко Дубровника и у великој мери посредством дубровачких трговаца. Млечани се од тада па током наредних десетак година окрећу Котору. Склапали су послове са Которанима, именовали их за своје заступнике и подстицали су трговачки промет преко њиховог града. Осим тога, Млечани су помагали да се которска роба прикаже као млетачка и третира по повољнијој царинској стопи. Которани су, као заступници млетачких трговаца, плаћали мање царине и за робу која је ишла преко Дубровника. На тај начин наносена је штета дубровачкој царинарници, због чега се дубровачка влада жалила Венецији.⁷⁵

Смена врховног господара у Дубровнику имала је и значајне политичке последице. Дубровник се нашао под влашћу угарског краља, дугогодишњег непријатеља српске државе. Северне границе српске државе, заправо области Војислава Војиновића, биле су угрожене од стране Угарске, док су његове приморске жупе на исти начин угрожавале територију дубровачке општине. Задарским миром је тиме поремећена равнотежа снага.⁷⁶ Угарска је напала Србију 1359. године али није имала већих успеха у свом походу. Дубровник, који се налазио под Угарском влашћу, је био нападнут од Војислава Војиновића под изговором да то чини по наређењу свога цара због тога што је угарски краљ напао његову земљу. Овај сукоб се претворио у рат који је трајао од 1361. до 1362. године. На страну Војислава Војиновића су стали Которани а на страну Дубровника српски обласни господари Балшићи.⁷⁷ У сукоб се умешала Венеција и послала је свог изасланика у Дубровник.⁷⁸ Цар Урош је дошао у Оногшт где је 22. августа 1362. године потписано примирје а Котор је тада узет под посебну заштиту цара Уроша. Мада је Котор из овог сукоба изашао

nr. 370 (27. мај 1358.); *Историја Црне Горе II/2*, Титоград 1970, 5-6 (даље: *Историја Црне Горе II/2*); *Историја српског народа I*, 578; Р. Ћук, н.д., 77.

⁷⁵ *Историја Црне Горе II/2*, 10; Р. Ћук, н.д., 77.

⁷⁶ *Историја српског народа I*, 578; Р. Ћук, н.д., 77.

⁷⁷ *Историја народа Југославије I*, Београд 1953, 451; *Историја Црне Горе II/2*, 12-13, Бранислав Милутиновић, *Дриваст у војно-политичкој ситуацији XV-XV века (до 1478. године)*, Зборник Филозофског факултета XXV/95, Приштина 1995, 383; С. Ћирковић, н.д., 126-127; Р. Ћук, н.д., 78; о овом сукобу видети М. Зечевић, *Ратовање Војислава Војиновића са Дубровником*, Београд 1908.

⁷⁸ Године 1361. Котор је био опседнут од стране Дубровчана и тиме је била заустављена трговина. А Дубровчани су у тој блокади запленили ствари са једног млетачког брода. Све су ово били разлози за интервенцију Венеције. *Историја Црне Горе II/2*, 13-15.

ослабљен, нарочито на привредном плану и од ове опсаде Котора почиње његово привредно опадање.⁷⁹

Долазак Дубровника под угарску власт је имало утицаја и на развој Босне, која је имала много привредних и политичких веза са Дубровником. Покушај Венеције да после две деценије измени услове за њу тако неповољног мира, завршио се новим поразом и потврђивањем одредаба из 1358. године у Торину 1381.⁸⁰ За Босну је ова потпуна промена равнотеже у Далмацији била у почетку сасвим неповољна, а касније им је одсуство Венеције било добродошло, јер се она после 1382. године није појављивала као супарник у новим борбама за Далмацију и Хрватску.⁸¹

Задарски мировни уговор је утицао не само на ситуацију између Венеције и Угарске него је знатно утицао и на балканске државе, којима ће, неким, добро доћи промена ове равнотеже, а другима неће одговорати.

ПРИЛОГ 1
(171)

1358 II 18

Pacta, l. 5, c. 154 (159) rt

PAX CUM DOMINO REGE HUNGARIE

LODOVICUS dei gratia Hungarie, Dalmacie, Croatie, Rame, Seruie, Bulgarie, Comanieque Rex Princeps Salernitanus et honoris montis Sancti Angeli Dominus.

Uniuersis Christi fidelibus presentes nostras literas inspecturis salutem in domino sempiternam. Rex pacificus pro redemptione generis humani de supremis celorum ad yma mundi descendens, et tandem mortem subiens temporalem, dominus noster ihesus christus, post gloriosam resurrectionem suam ascensurus ad patrem, Pacem que caritatis est vinculum in suo natali glorioso, celestium agminum multitudine nuntiatam, suis prebuit fidelibus, et reliquit, sibi subditos pacis instruens amatores, vt relegato odio fraterne inuidie amor regnaret, et quod nouercha discordia struxisset (*sic*), mater concordia pacis amica solidaret. Proinde ad vniuersorum notitiam presentium litterarum serie volumus peruenire, Quod cum inter quosdam predecessores nostros, Illustres Reges *Hungarie* et nos demum ex vna parte ac inclitos duces et Comune *veneciarum* ex altera, procurante hoste antiquo humani generis nemico, multe discordie, Rixe, Contentiones, Derrobationes, oppressiones,

⁷⁹ *Историја Црне Горе II/2*, 15-16; *Историја српског народа I*, 581.

⁸⁰ *Acta Albaniae I/1*, 244-252, nr.271 (8 VIII 1381)

⁸¹ С. Ћирковић, *н.д.*, 125.

Offensiones, Strages et danna orte fuissent temporibus retroactis, occasione Regni *dalmatie* quam ijdem Duces et Comune ab olim tenuerunt et tenebant. Tandem Inclitus dominus *Johannes delphyno venet.* Dux et tota Comunitas Ciuitatis antedecte, postquam plures Ambaxatas factas hincinde, honorabiles viros *Petrum Triuisano* et *Johannem gradonico*, ac *Beneintendi* Ducatus *Venetiarum* Cancellarium, ciues Ciuitatis prelibate, ad nos cum pleno, et sufficienti mandato ut apparet ex forma Instrumenti manuscripti *Raphayni de Carisinis*, publici auctoritate Imperiali notarij et ducatus *veneciarum* scribe sub Millesimo, Trecentesimo Quinquagesimoseptimo die vigesimo octauo mensis Nouembris decime Indictionis, dum in ciuitate nostra *Jadre* fuisset transmiserunt, et nos declaratis ipsorum uoluntatibus ad perpetue pacis et concordie uinculum amicabiliter inuitarunt per eosdem.

Nos igitur qui cum christianis quibuslibet, et potissime cum *venetis* antiqua amicitia regno nostro coniunctis pacem optauimus et optamus, ad infrascriptam pacem et concordiam, deo propicio, perpetuo duraturam devenimus cum eisdem in hunc modum uidelicet quod idem Dux et Comunitas *Venetiarum* et in eorum personis ac vice et nomine eorundem Ambaxatores, Nuncij procuratores et sindyci prelibati habentes ad infradicenda plenam et liberam potestatem, uigore instrumenti iamdicti quod penes nos retinuimus ad cautelam, contenti fuerunt renunciare et effectualiter renunciaverunt de facto in manibus nostris, nostro et successorum nostrorum regum nomine, toti *dalmacie* a medietate scilicet *Quarnarij* usque ad confines *Durachij* omnibus Ciuitatibus, terris, castris Insulis, portibus (*macula*), habuissent et tenuissent et habebant ac tenebant in eisdem quoquo modo et specialiter Ciuitat . . . (*macula*) [*None*], *Jadre*, *Scardone*, *Sibenici*, *Tragurij*, *Spaleti*, *Ragusij* in terra firma existentibus item Ciuitatibus et (*macula*) . . . *seri*⁸² uidelicet, et *Chersi*, *Vegle*, *Arbi*, *Pagi*, *Brachiani*, *Lesne* et *Corcule* cum Insulis et omnibus utilitatibus et pertinencijs eorundem, ac titulis *Dalmacie* et *Croatie* quibus uti consueuerant duces antedicti, et totum ipsorum ius et dominium ac proprietatem siquos habuissent in nos et successores nostros. sponte deliberate et animi maturitate transferentes, renunciantes insuper omni actioni et omni Juri et legis beneficio quibus ullo unquam tempore possent ad predicta uel predictorum aliquod se iuuare, et promittentes solemniter sub uinculo sacramenti pro se et dictis Duce et Comuni corporaliter prestiti de ipsa *dalmatia*, Ciuitatibus, terris, castris locis Insulis Juribus et titulis ac ipsorum dominio seu possessione nullo vnquam tempore per se uel alios se intromittere vel aliquatenus impedire, usque confines antedictos. Obligantes se omnes ciuitates, terras, castra, loca, portus Insulas atque Jura infra dicta confinia existentia que sunt pronunc in mera potestate ipsorum libere, pure (?) et simpliciter nobis vel

⁸² Abseri

quem ad hoc deputauerimus absque omni dolo siue fraude infra spacium vigintiduum dierum a tempore date litterarum presentium resignare. De terris autem et locis que in ipsorum potestate non essent sed regerentur per Rectores eorundem reuocare et extrahere quoslibet Rectores et officiales et gentes quaslibet eorum nomine ibidem residentes, et quod eis in posterum contra nos uel nostros aliquod auxilium uel iuuamen non dabunt, supplicantes exinde quod ipsas ciuitates, terras, castra, loca cum ad nostram obedientiam deuenierint dignemur sub fauoribus et gracijs nostris recipere sicut soliti sumus et alijs gratiosi. Et uersa uice. Nos uolentes (?) ipsos duces et Comune habere perpetuo in amicos carissimos promittimus quod omnes terras castra et loca, quas ipsi seu eorum subditi et sequaces tenebant in partibus *Triuisane*, et *Cenetensis* ac *Jstrie* seu alibi que ad nostras manus deuenissent uel deuenirent uel nostrorum et nomine nostro tenerentur aut nostrorum sibi et dictis suis subditis et quorum erant faciemus tradi restitui et libere assignari infra terminum vigintiduum dierum predictorum seu quibus duxerint deputandos. Nec de ipsis locis et terris ullo vnquam tempore per nos successores nostros uel alios nos intromitemus uel impediemus. Renuntiantes ac in eos transferentes ius siquod acquisissemus in eis, (*Omissis*)

tergo

(*Omissis*) Jtem quod bona fide prohibebimus et ordinabimus cum effectu quod in aliqua terrarum seu Insularum aut locorum que peruenerunt sunt ad nostrum dominium, et que iam peruenerunt non armabitur in cursum nec exercebitur piratica seu dannum aut uiolentia aliquibus nauigantibus, nec receptabuntur in eorum portibus cursarij et malefici sed pocius turbabuntur et arcebuntur sicut decet Regiam Justiciam et honorem et e conuerso in eorum terris et Insulis ipsi promiserunt se facturos illud idem. Preterea promittimus uerbo nostro regio vniuersos et singulos ciues subditos et fideles ipsius domini ducis et comunis *Veneciarum* venientes ad terras portus et Insulas et loca queque subdita presentialiter et in futurum maiestati nostre habere et haberi facere saluos et securos cum personis, bonis, et nauigijs atque rebus eorundem, quod secure et quiete, possint ire stare et redire ac transire per dictos portus terras ac loca cum nauigijs personis et mercimonijs suis, ymo ipsos tractabimus et tractari uolumus dulciter et benigne sub fauore, et gratia nostra, et econtra idem dominus Dux et Comune tractabit [] tali vinculo intellecto in predictis omnibus et singulis quod si partium aliqua huic ordinationi et dispositioni, concordie atque paci niteretur contraire, et eam infringere uel uiolare conaretur aliquas, terras, Castra, Insulas aut portus, de hijs que renunciata fuerunt occupando uel aliter paci contrafaciendo, extunc pars altera id sedi apostolice intimare debeat et dominus papa, uigore emologationis (*sic*) et potestatis date per nos et per ipsos tenore presentium litterarum, teneatur et uelit infra spacium vnus mensis simpliciter et de plano, absque strepitu et figura Judicis, solum recepta fide et certificatione uiolationis et infractionis

antedicte, ad obseruantiam dicte ordinationis et dispositionis illum uel illos astringere censura ecclesiastica mediante in personas uel comunitatem contrafacientem sententiam (?) uidelicet interdicti et excommunicationis proferendo a qua nullatenus absoluantur donec per partem predictam infringentem uel infringere procurantem, parti alteri obseruanti satisfiat, prout erit iustum, illum uel illos nichilominus denunciando fidefragos (*sic*) et periurios. [] Si autem aliqua danna uel iniurie aut offensiones committerentur per subditos utrorumque alterutrius ex tunc per nos uel nostros officiales locorum ipsorum et rectores pertinentibus ad eosdem, et per ipsos uel eorum rectores et officiales, pertinentibus ad nos, infra spatium vnus mensis a tempore deposite querele plenaria satisfatio impendatur, nec per hoc, ordinatio et dispositio, concordia et pax intelligantur uiolate sed in sua firmitate debeant permanere ad que nos et ipsi spontanea nos obligamus uoluntate. Premissa autem omnia et singula cum infrascriptis nostris baronibus et proceribus regni nostri Jurauimus ad sacrosancta dei Euangelia tactis scripturis per nos et successores nostros et omnes pertinentes ad nos inuiolabiliter et integraliter obseruare et non contrafacere uel indirecte, palam uel occulte, quouis ingenio uel colore, sub indignatione dei onnipotentis et omnium sanctorum suorum. et similiter dicti ambaxatores et syndici nomine ipsorum Ducis et Comunitatis et successorum eorum et pertinencium ad eos in eorum animas solenniter Jurauerunt. Presentium sub nostre maiestatis testimonio litterarum. Nomina autem baronum nostrorum qui nobiscum iurauerunt sunt hec (*omissis*).

Datum *Jadre* (*omissis*) presentibus (*omissis*) Anno domini M^o CCC^o LVIII°, Indictione XJ^a. die dominico XVIIJ^o mensis februarij feliciter amen

Silvana Lazarević, Niš

THE ZADAR PEACE TREATY FROM THE YEAR 1358.

Summary

On the basis of published Venetian and Dubrovnik records and relevant literature the author has presented the conflict, between Hungary and Venice resulted in Zadar peace in the year 1358. Venice, a great naval force and the most important intermediary between the East and the West, had to defend its interests in the Adriatic and the Mediterranean from the increasing powers of Hungary. Venice had already fought king Ludwig in order to defend its cities in Dalmatia (1344-1348 and 1356-1358) but rather unsuccessfully. By signing the Zadar peace, Venice renounced Dalmatia, and was not allowed to claim property over lands on the Adriatic coast, from Kvarner to Drac.

Key Words: Venice, Hungary, Zadar, Dalmatia, War, Negotiations, Contract